AUTOR:	Mgr. Hana Strádalová	ZNAČKA:	VY_32_INOVACE_12_0SZ_05
OBOR STUDIA:	Gastronomie Služby cestovního ruchu Management v gastronomii	ROČNÍK:	1., 2., 3.
PŘEDMĚT:	Společenskovědní základ Komunikace ve službách Společenskovědní seminář	VYTVOŘENO:	březen 2014
TEMATICKÝ OKRUH:	Vybrané otázky z teoretické a aplikované psychologie		
NÁZEV:	**Determinace lidské psychiky**		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	Výukový materiál je vytvořen pro žáky 1. a 2. ročníku oboru Služby cestovního ruchu a Gastronomie pro předmět Komunikace ve službách, lze jej také využít v Základech společenských věd v 1. ročníku pro již uvedené obory a ve Společenskovědním semináři oboru Management v gastronomii. Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu **Determinace lidské psychiky**, který je zpřístupněn žákům formou e-learningu. Žák se seznámí s přehledem biologických i sociálních faktorů, jimiž je ovlivňován duševní stav člověka. Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem přihlásí do výukového prostředí http:/moodle.ssss.cz. Pod názvem příslušného předmětu a tematického okruhu vyhledá nabídku kurzů. Zadaný kurz obsahuje výkladový materiál, jež má žák prostudovat. Obsah a jednoduché zpracování náročného tématu odpovídá možnostem a předpokladům žáků. Kurz obsahuje také krátký kontrolní test, který prověří, zda žák výukový materiál prostudoval. Kurz (výukový materiál a kontrolní test) nenahrazuje v plné míře prezenční výuku a zjišťování vědomostí a znalostí. Spuštění testu řídí vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).		
ODKAZY A CITACE:	BEDRNOVÁ, Eva; PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie prodeje pro střední odborná učiliště*. Praha: FORTUNA, 1995, ISBN 80-7168-195-4. BENDL, Stanislav. *Maturita ze společenských věd*. Olomouc: Nakladatelství Ivan Skřivan ml., 1997, ISBN 80-902261-1-6. HELUS, Zdeněk. *Psychologie pro SŠ*. Praha: FORTUNA, 1995, ISBN 80-7168-245-4. ČÁP, Jan; MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: PORTÁL, 2001, ISBN 978-80-7478-463-X.		

Determinace lidské psychiky

Psychika člověka není pouze chaotické chování a prožívání, ale je vymezena a určována mnoha faktory, které rozdělujeme do dvou skupin:

- *faktory biologické*
- *faktory sociální (společenské)*

Biologická determinace psychiky

1. **Nervový systém**

- ***Zabezpečuje vzájemné vztahy mezi organismem a okolním prostředím.*** Základním prvkem je ***nervová buňka (neuron)***, kratší výběžky nazýváme *dendrity* (dostředivé), delší *neurity* (odstředivé) a *synapse* (zápoje), které spojují neurony, usměrňují nervové podráždění, některá podráždění blokují a některá propouštějí.
- Nervová soustava se skládá se ze dvou systémů**:**
  - ***centrální nervová soustava*** (*mozek, mícha, prodloužená mícha*),
  - ***periferní NS*** s množstvím nervů vedoucích do všech částí těla, spojují CNS se smyslovými orgány.
- ***Nervové procesy probíhají na principu vzruchu a útlumu*** (fyzikálně chemické procesy, kdy neuron vyvolává nebo zastavuje činnost orgánů - excituje, inhibuje).
- ***Centrem duševního života člověka je mozek***, který je tvořen předním, středním, zadním mozkem. Přední mozek se skládá ze dvou hemisfér, na jejichž povrchu je mozková kůra, která zajišťuje vyšší nervovou činnost. Hluboké brázdy oddělují mozkové laloky: čelní, spánkový, týlní a temenní. ***Šedá kůra*** mozková obsahuje mozkové buňky, v bílé jsou převážně nervová vlákna. Mícha přijímá a odesílá signály přes vegetativní nervstvo z útrobních orgánů.
- ***Vegetativní nervová soustava*** (autonomní nervový systém) řídí a zajišťuje činnost vnitřních orgánů a žláz s vnitřní sekrecí, pracuje nezávisle na naší vůli, řídí citové vztahy člověka, vyvolává biologické potřeby, červenání, blednutí, pocení, …). Pracuje relativně nezávisle na nejvyšších centrech, zajišťuje fungování vnitřních orgánů i ve stavu spánku.
- Činnost nervové soustavy se uskutečňuje také na základě ***reflexů***. Reflex ***nepodmíněn***ý je vrozený, bez účasti vědomí, např. slinný, sací, pátrací. ***Podmíněné*** reflexy nabýváme v individuálním životě, jsou závislé na určitých podmínkách, je nutné je stále opakovat. Neposilovaný reflex vyhasíná (zapomínání).

2. **Žlázy s vnitřní sekrecí**

(štítná žláza, příštítná tělíska, nadledvinky, pohlavní žlázy, slinivka břišní)

Jejich produkty – hormony jsou vylučovány přímo do krve a způsobují změny v organismu a tím i v psychice (např. citové rozpoložení, rozdíly mezi pohlavími, snížená inteligence).

3. **Tělesný stav**
    - věk a zralost organismu,
    - zdravotní stav,
    - tělesná konstituce a celkový vzhled.

Duševní stav může být nepřímo ovlivněn nemocí, tělesným defektem, který může být důvodem pocitu méněcennosti (obézní, hubený, …).

4. **Biologické potřeby**

Jsou to potřeby organismu, bez kterých by nebyl schopen života: potrava, kyslík, spánek, odpočinek atp.

5. **Vrozené a dědičné předpoklady**

Dědičnost je přenos genetických informací z rodičů a prarodičů na potomka. Můžeme zdědit anatomickou stavbu, vlastnosti nervové soustavy, talent či nadání. Za vrozené považujeme ty činitele, které působí během vývoje embrya, při porodu a těsně po porodu (období prenatální, natální a postnatální), a tak ovlivní duševní život jedince.

Sociální (společenská) determinace psychiky

Vědomí jedince bezprostředně utváří životní a sociální prostředí, které jej obklopuje. **Prvním sociálním prostředím, které člověka po narození obklopuje, je rodina** (v některých případech je to kojenecký ústav, pak dětský domov).

Je nutné vzít v úvahu, jak rodina funguje:

- kolik sourozenců je v rodině a v jakém pořadí se narodili,
- jaké jsou vztahy mezi rodiči navzájem, jaké jsou vztahy mezi rodiči a dětmi, mezi sourozenci navzájem,
- zda je rodina úplná,
- zda se rodiče mají rádi,
- jaký způsob výchovy preferují,
- jaká je finanční situace rodiny,
- zda jsou rodiče zaměstnaní,
- jaké je vzdělání rodičů,
- způsob a místo bydlení aj.

Mezi další sociální faktory, které působí na vývoj jedince, můžeme zařadit přátele a kamarády, masové sdělovací prostředky, školu a další instituce, které navštěvuje, např. sportovní kluby, zájmové kroužky.

Úloha 1

Správně

Bodů 1 / 1

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Základním prvkem nervového systému je nervová buňka - ***neutron***.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ○ Pravda
- ◉ Nepravda ✓

Úloha 2

Správně

Bodů 1 / 1

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Centrem duševního života je:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ○ a. srdce
- ◉ b. mozek ✓
- ○ c. mícha

Úloha 3

Správně

Bodů 1 / 1

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

Které z uvedených faktorů nezařazujeme mezi biologické podmínky psychiky?

Vyberte jednu nebo více možností:

- ☐ a. žlázy s vnitřní sekrecí
- ☐ b. dědičnost
- ☐ c. celkový vzhled
- ☑ d. počet sourozenců v rodině ✓
- ☐ e. věk a zralost organismu
- ☑ f. způsob výchovy ✓

Úloha 4

Správně

Bodů 1 / 1

Úloha s vlaječkou

Upravit úlohu

I vzhled může ovlivnit duševní stav jedince.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ◉ Pravda ✓
- ○ Nepravda